

Radnai Gyula

Az akadémikus Jedlik Ányos

(Forrás: Magyar Tudomány 1995 12. szám 1524–1531. old.)

1895. december 13-án hunyt el Jedlik Ányos. Egyidős volt a XIX. századdal: 1800-ban született, s csaknem végig is élte a századot.

Ugyanabban az évben született, mint két költőnk: *Czuczor Gergely* és *Vörösmarty Mihály*. Czuczor Jedlik unokatestvére volt, együtt jártak a pozsonyi bencés gimnáziumba, melynek 6. osztályából együtt jelentkeztek noviciusnak a Szt. Benedek rendbe. Ekkor kapták a Gergely és Ányos rendi neveket, születésükkor mindkettőjüket Istvánnak keresztelték.

Vörösmarty és Czuczor 30-31 évesen lettek tagjai az Akadémiának, Jedlik csak 58 évesen. Vörösmarty akkor már nem is élt.

Egy különleges választás

Jedlik akadémikussá választásának különlegessége, hogy ő azonnal "rendes tag" lett az Akadémián. (Fizikussal ez azóta is csak egyszer fordult elő: 1950-ben a külföldről érkezett *Jánossy Lajos* lett rendes tag anélkül, hogy előtte levelező tag lett volna.) Jedlik valószínűleg *Toldy Ferenc* közbenjárására kapta meg azonnal a rendes tagi címet.

Toldy 1835 óta volt az Akadémia titkoka, titkára, főtitkára – csak az elnevezés változott az évek folyamán – s még az első években ajánlotta a Természettudományi Osztályba a Jedliknél hét évvel fiatalabb *Tarczy Lajost* Pápáról, az ottani református főiskola természettan tanszékéről. "Egyetlen physica tanítója a hazában, ki tudományát magyarul dolgozta ki" – érvelt Toldy Tarczy mellett annak idején. Jedlik abban az időben még Pozsonyban tanította latinul a fizikát.

A negyvenes években, amikor már a pesti egyetemen, 1844-től kezdve pedig magyarul is tanított Jedlik, akkor meg a Tudományos Akadémia, a Magyar Tudós Társaság élt át nehéz éveket. Konkurens, új társaságok alakultak a reál érdeklődésük számára (Természettudományi Társulat, Országos Iparegylet, Orvosok és Természetvizsgálók) és az anyagi nehézségekkel küzdő Akadémia tevékenységében – Széchenyi eredeti és újra megerősített szándéka szerint is – a magyar nyelv művelése került ismét előtérbe, egészen 1849-ig.

A szabadságharc bukása után az Akadémia nem tartott nagygyűlést 1858-ig. Toldy Ferenc viszont dolgozott: a Kufsteinből hazatért Czuczort bevonta az Akadémiai Nagyszótár – a magyar nyelv nagyszótára – munkálataiba, Jedliket s más, nem akadémikus szakértőket pedig

a "Német-magyar tudományos műszótár" összeállításába. A minisztérium által kijelölt Bizottmány vezetőjeként Toldynak alkalma volt megismerni Jedlik szakmai felkészültségét és a magyar nyelv iránti elkötelezettségét. Itt tudhatta meg, hogy Jedlik megírta és 1850-ben saját költségén kiadta az első magyar *egyetemi* fizikatankönyvet "Súlyos testek természettana" címmel.

Jedlik az ötvenes években többek között új galvánelemek előállításán dolgozott. Vállalkozásba fogott az új elemek gyártására. A legnagyobb tételt a bécsi egyetem fizikai intézete rendelte meg, itt *Ettingshausen* és *Baumgartner* voltak vezető professzorok, jól ismerte őket. Párizsban sikerrel árusították Jedlik optikai rácsait. Toldy Ferenc valószínűleg úgy érezte, hogy van mit (jóvá) tennie Jedlik hazai tudományos elismertetése terén.

1858-ra elkészült és Heckenast kiadásában megjelent a német-magyar műszótár. Kilenc év után, az év decemberében összeült az Akadémia nagygyűlése, ekkor választották Jedliket az Akadémia rendes tagjává. A szótárkészítő Bizottmányban a matematikai szakszavak gondozója, *Schirhuber Móric* piarista gimnáziumi tanár az Akadémia levelező tagja lett.

Tiszteleti tagokat is választott az Akadémia. A külföldi természettudósokat lehet, hogy *Than Károly* és Jedlik Ányos javasolták. Nincs ugyan írásos nyoma, csupán a megválasztottak személye utal erre: Angliából *Faraday*, Németországból *Bunsen*, Ausztriából *Ettingshausen* és *Baumgartner* lettek tiszteleti tagok.

Külön kitüntetésként még ugyanebben az évben, 1858-ban megkapta Jedlik az *Akadémia nagyjutalmát*: a "Súlyos testek természettana" c. egyetemi tankönyvéért.

Az új akadémikus becsületesen igyekezett meghálálni a bizalmat, és már a következő évben megtartotta székfoglalóját. Ebben egy olyan mérési eljárást ismertetett, mellyel az idő függvényében lehetett vizsgálni a telep által leadott teljesítményt, egészen a telep kimerüléséig. "A villanytelep egész működésének meghatározása" volt Jedlik előadásának címe. Talán nem volt olyan kedvező visszhangja, amint azt szeretne volna, talán más oka volt, tény, hogy csaknem négy év telt el addig, mire újra felolvasást tartott az Akadémián. Ez az új előadás azonban megérdemli, hogy kissé részletesebben foglalkozzunk vele.

A tudomány poétája

1861. augusztus 5-én délelőtt 11-kor Kőbányán megmozdult a föld. Nagy robajjal beszakadt egy kiterjedt pincerendszer, körülbelül fél holdnyi területen. Az összesűrített levegő a pincerendszer megmaradt folyosóin tört utat magának. Vasajtókat tokostul tépett ki, gerendákat ragadott magával, két munkást halálra zúzott. Mások viszont a pincében sértetlenek maradtak. A sok részletében misztikus tragédia kivizsgálására *Dessewffy Emil*, az Akadémia közgazdász-politikus elnöke felkérte a titkárt, Toldy Ferencet, hogy hozzon létre egy bizottságot. Ennek lett fizikus tagja Jedlik Ányos. A munkába később bevonták *Szabó József* geológust, a közettan nemzetközi tekintélyű szakértőjét, aki ugyancsak 1858-ban lett levelező tag az Akadémián. Jedlik alapos helyszíni szemle és sok mérési adat felvétele után modellezte a folyamatot, számításokat végzett a légáram sebességének és a fellépő

erőhatásoknak a meghatározására, végül javaslatot tett a további beomlások megelőzésére. Mai szemmel olvasva Jedlik tanulmányát, két dolog tűnik fel. Az egyik a latinus szerkesztésű, körmondatokban fogalmazott, de mégis színes és képszerű leírás. A másik az akkori mértékegységek kusza összevisszasága, ami szinte lehetetlenné teszi a mai olvasó számára a számítások követését. Ilyenkor érti csak meg az ember igazán, miért volt olyan nagy tett a méterrendszer bevezetése az 1870-es párizsi nemzetközi konferencián.

Jedlik stílusának illusztrálására a helyszíni szemle tapasztalatainak leírásából idézünk:

"...E szerint a lesúlyedt szőlő területe tesz 27158 négyszöglábot, vagyis 754 négyszög ölet. Figyelemre méltó, hogy ezen körülbelül félholdnyi területen, kivevén azt, hogy közepe táján valamicskével emelkedettebb vala, mint az üreg partjai mellett, a legkisebb rongálási jel sem vala észrevehető; lesúlyedt az egy szilárd lap gyanánt, a nélkül, hogy rajta némi repedés, szőlőtökéinek soraiban legkisebb rendetlenség, és a tenyésztésben valamely észlelhető hátramaradás hozatott volna létre; a szőlő-fürtök oly élénken kékelegtek a lesúlyedt venyigéken, mint a semmi viszontagságot nem szenvedetteken. Az ekkép lesúlyedt köridomú területnek szélén négy, egymástól körnegyednyire távol eső és az I. ábrában m, n, o, p betűkkel jelelt kis nyílás vala látható, melyeken a beszakadt pinczék üregébe lehetett betekinteni..."

Borzongató látvány lehetett az 57 méter átmérőjű köralakú földdarab, 7 méterrel lesüllyedve a "talajszint" alá. Jedliknek mégis volt szeme-szíve ahhoz, hogy lenn az "élénken kékelegő" szőlőfürtöket is észrevegye. Az elfogulatlan, sodrából kihozhatatlan tudományos megfigyelőnek is lehet érzéke a széphez. Érdekes az is, ahogy Jedlik a beomlás okozta pusztítást lefesti. Csak az utolsó mondatokat idézzük:

"...Mily borzasztó erejű vala az előszámlált rombolásokat okozta légroham, végre még abból is kitűnik, hogy *I* pinczének homlok és kerestzfalát bedöntvén, azon *V* vas ajtót is, mely ezen pinczét a hajlék (a telek tulajdonosának a pincerendszer másik végén épített háza) konyhájától választá el, sarkaiból kiszakította. *S* szobának ablakait és redőzeteit rámostul az udvarra lökte, az egész hajléknak vakolatos padlását a földellett együtt valamennyire felemelte, miként ez a falak és a fölep által képzett szögletben hátramaradt repedésből kivehető vala. A többi közt igen meglepőnek látszott azon körülmény, hogy egy a konyhába helyezett asztalnak vörös színű terítőjét a légroham magával a konyhaajtón kiragadván, azt *ikl* görbe úton az udvar magas partjának lejtőjén közel 4 ölnyi magasságban létező akáczfára tekerintette..."

Valóban képszerű leírás a robbanás okozta zűrzavarról.

Ami a mértékegységek zűrzavarát illeti, elegendő egy rövid definíciót idézni, elrettentésül.

"B-nek számértékeül a beomlott pinczékkel körül-belül egyenlő magasságon létező budai reáliskola épületében észlelt légsúlymérőn akkoron mutatkozott, és a szabványos hévmérsékre áttett 335,17 párisi vonalnyi = 334,39 bécsi vonalnyi = 2,3915 bécsi lábnyi higanyoszlop magassága vétetik."

Végül a több mint 20 oldalas tanulmány utolsó mondatát idézzük, amelyben a humanista tudós szólal meg. Jedlik, miután leírta, hogy milyen intézkedéseket kell tenni a további

pincebeomlások elkerüléséhez, az intézkedések szükségességét azzal húzza alá, hogy felhívja a figyelmet a pincében élő emberekre:

"A kőbányai pinczék és földalatti lakhelyek ilyféle revízióját méltán igényli azon felebaráti részvét, melylyel az ottani üregekben dolgozó, lakó, s több százra menő szegény sorsu embertársaink iránt tartozunk; kikről elszomorodva mondhatni, hogy számukra nincs egyebütt hely; kiknek, a lelket és testet egyenlően üdítő napvilágot nagyrésztben nélkülözve, akár a mindennapi kenyerek megkeresése, akár a napi fáradságaik kipihenése, vagy gyöngéledéseik kiheverése végett, csak azon dohos párakkal telt földalatti lakhelyeikben tartózkodniok, szóval élniök s halniok kell."

Az akadémikus Jedlikről mondta az Akadémia elnöke, *Eötvös Loránd*:

"Tudományában inkább poéta volt, mint a számítás embere." Úgy látszik nemcsak tudományában, hanem ihletett írásaiban is.

"Senki nem tudja jobban, mint én, hogy bár verset nem firkálsz, költő vagy." – írta Németországban tanuló egyetemista fiának *Eötvös József*.

Igen, Jedlik Ányos és Eötvös Loránd is poéták voltak: mély humanizmusuk, embertársaik iránt érzett elkötelezettségük volt belülről fakadó poétaságuk, mely tudományos munkáikon is átragyogott.

Vajon ki volt a nagyobb poéta, aki írta (Eötvös) vagy akiről írták (Jedlik) az alábbi sorokat?:

"A forgó mágnesrudat, a rezgő fémrugót, a higany felületén végigsikamló hullámokat, a lepke szárnyainak csillogásával vetekedő karcolt üvegrácsot, a hatalmas elektromos szikrát órákon, napokon, évtizedeken át gyönyörködve figyelte meg."

Amikor Jedlik Ányos meghalt, a győri bencés gimnázium igazgatója így emlékezett vissza rá:

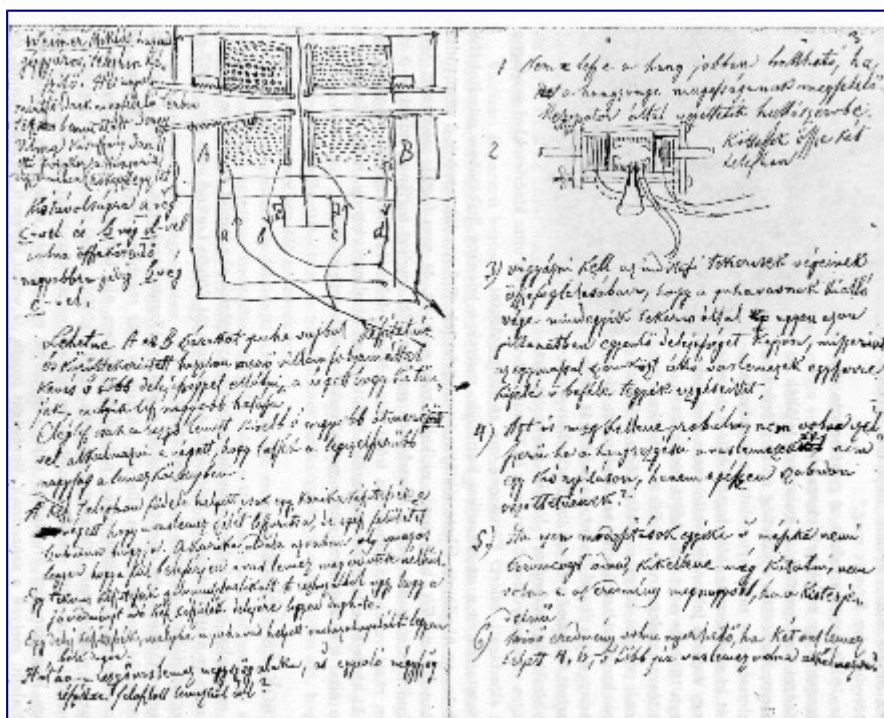
"Tehetségei határozottan a kutatásra jelölték ki őt. Éles szeme észrevette a külvilág minden érdekes, feltűnő jelenségét, s nem nyugodott, míg valamiképp megfejtését ki nem eszelte. Még legutóbb is a napsugártörés egy sajátos jelenségét vette észre, ami másnak fel sem tűnt, és sokat tűnődött megfejtésén..."

A kutatásra predesztinált Jedlik akadémikus, tudományának poétája, mégsem tartott több, a fentiekhez hasonló kutatási beszámolót az Akadémián. Akárcsak Faraday, aki a Royal Society tagjaként is szívesebben tartott előadást a Royal Institutionban a művelt nagyközönség számára, Jedlik Ányos is az 1863-tól újra

vándorgyűlésező Orvosok és Természetvizsgálók elé vitte kísérletekkel gazdagon illusztrált előadásait. Miért? Eötvösnek van rá magyarázata:

"...Elriasztották őt a matematikai formulák, melyek a jelenkor fizikájában mindinkább tért foglalván, az Akadémia fekete tábláján is megjelentek. E formulák nyelvét ő nem tudta már megtanulni, és félt, hogy azok, akiket ő meg nem ért, őt sem fogják megérteni. Így, bár az Akadémia megadta neki a tiszteletnek minden jelét, melyet tagjának adhat, s ő is, üléseinken részt vevén, az Akadémia iránt mindvégig érdeklődést tanusított, mégsem fejlődhetett ki közte és e tudományos terület között olyan bizalmas viszony, mely a kölcsönös támogatás által a tudományra nézve gyümölcsözővé válhatott volna."

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár Kézirattárában "Kísérletek a messzebeszélővel" címen, BK. 184/V. C. 27. szám alatt őrzik azt a négy lapból álló Jedlik-kéziratot, melynek első két oldalát mutatjuk be. A kéziratban Jedlik a "telephon" hallgató működésének javítására javasol számos kísérletet.

Alkotások és ítéletek

Talán ez az oka, hogy Jedlik tudományos tevékenységének akadémiai megítélése a halála óta eltelt száz év alatt többször is módosult. Az alaphangot Eötvös Loránd adta meg 1897-es elnöki megnyitójában, melyből fent is idéztünk:

"A magyar történet- és nyelvtudomány, a jogi és államtudományok, melyek a nemzeti élethez közelebbi vonatkozásban állanak, nálunk is már régebben nyertek polgárjogot, de a természettudomány, legalább még e század első felében, alig bírt művelődésünk talajában gyökeret verni, s a kevesen, kik mégis művelték, távol a külföld éltető tudományos légkörétől,

segítség nélkül környezőik részéről, valóban az úttörők nehéz munkáját végezték. Jedlik is így magára hagyatva járt öncsinálta útján, és mégis nemegyszer azon nagy fölfedezések nyomán haladt, melyek e századnak dicsőségét teszik. ő sokat keresett és sokat talált, de mert maga nem hirdette, honfíatarsai nem vették észre, a külföld nem látta az ő találmányait, azért a világ tudományos irodalmában a neve alig fordul elő a XIX-ik század fölfedezőinek sorában.

Amit nem tehetett meg a világ, mert nem tudott róla, tegyük azt meg legalább mi. Írjuk oda az ő nevét az ő alkotásaihoz."

Eötvös ezután Jedlik *felfedezései és találmányai* közül a következőket emelte ki: a sűrítők sorozatának láncolatos kisütése, az elektromágneses motor és az elektromos dinamógép, ezen belül a dinamó elv. Megemlítette optikai rácsait és rácsosztó gépét, akusztikai rezgésösszetevőjét és a végére hagyva, "mint e többtől különállót, Jedliknek időben első dolgozatát a mesterséges savanyúvizek készítéséről." Láthatóan kevésbé értékelte Eötvös Jedlik kémiai kísérleteit, a galvánelemek megjavítására tett sok-sok próbálkozásáról szót se ejtett.

1902-ben jelent meg az Akadémia akkor elhunyt főkönyvtárosának, *Heller Ágost*nak "A fizika története a XIX. században" c. könyve. Ebben Ohm és Faraday által közrefogva, tíz oldalon tárgyalta Jedlik működését. "Van Jedliknek két olyan szerkezete, mely magában véve elegendő, hogy nevének a physika történetében maradandó emléket biztosítson. Az első az elektromagneticus rotatiók fölfedezése, a második pedig a dynamogép elve..." írta Heller Ágost.

1910-ben *Zemplén Győző*, aki 29 éves korában lett az Akadémia levelező tagja "Az elektromosság és gyakorlati alkalmazása" c. könyvében ugyancsak a motorok és a dinamó kapcsán írta oda Jedlik nevét az ő alkotásaihoz.

Heller Ágost és Zemplén Győző számára Eötvös értékelése irányadó és vitathatatlan volt. Eötvös halála után azonban már nem volt, aki akadémikusi tekintélyével vigyázza Jedlik tudományos hírét. A háború amúgy sem kedvez az értékeknek, a jelen értékeknek sem, hát még a múltbelieknek – Jedlikről az Akadémia kezdett megfeledkezni.

1925-ben ünnepelte a Magyar Tudományos Akadémia megalapításának centenáriumát. Jó alkalom lett volna ez Jedlik emlékének felelevenítésére is. *Pogány Béla* levelező tag 1926. február 15-én olvasta fel "A Magyar Tudományos Akadémia hatása a fizikai tudományok fejlődésére az utolsó száz év alatt" c. jelentését.

"Egy rövid előadás keretében a dolgok természete szerint nem nyujthatok sem kimerítő bibliografiát, sem kimerítő méltatást. A tudósoknak inkább didaktikai jellegű munkásságától eltekintve, csakis kutató munkásságukra, annak fő dokumentumaira akarok szorítkozni, és inkább jelezni az összefüggéseket az azonos külföldi törekvésekkel.

Országunk nyelvi elszigeteltségében és eddigi főleg agrarius jellegében rejlik, hogy a természettudományi és speciálisan a fizikai kutatás aránylag későn és bátortalanul veszi kezdetét.

Az első, akit említhetünk, az 1800-ban született Jedlik Ányos. Kétségkívül invenciózus fejű ember. De munkássága magánhordja az elszigetelten dolgozó autodidakta és magántudós törekvéseinek bélyegét. A problémák, melyekkel kísérletileg foglalkozott, előtte egyenlően érdekeseeknek tűntek; és közöttük tudományos értékbeli különbséget nem vesz észre. Tetszetős, gyönyörködtető, de lényegtelen kísérletek mellett megszerkeszti az első dinamo-elektromos áramfejlesztő gépet, de nem tulajdonít neki nagyobb jelentőséget. Néhány évvel később Werner von Siemens ugyanezzel megveti az elektrotechnika alapját."

A tizenkét oldalas áttekintésből ez a néhány sor jut Jedlikre, ebben is több a kritika mint a dicséret. *Fröhlich Izidor*, "jelenleg a III. osztálynak érdeműs titkára" kap egy egész oldalt, amit azzal hálál meg, hogy Pogány Béláról is "beiktat" egy fél oldalas dicséretet. Alig két év múlva Pogány Béla a Természettudományi Közlemben publikál egy tanulmányt Jedlik Ányos emlékezetére az alábbi címmel: "A százestendős elektromotor." Két évvel ezelőtt ezt még csak meg sem említette Jedlik találmányai között.

Mi történt közben? 1927-ben Volta halálának volt centenáriuma és a centenáriumi ünnepekre egy nyugdíjas mérnök, a Posta Kísérleti Intézet volt igazgatója elkérte Pannonhalmáról Jedlik "villamdelejes forgonyát" (elektromágneses motorját) és bemutatta a konferencián. A külhoni elismerés megtette hatását. A Magyar Elektrotechnikai Egyesület 1928 május 3-án Jedlik emlékünnepet tartott, melyen *Verebély László* adott korrekt szakmai értékelést Jedlik motorjáról és dinamójáról. Ekkoriban lett Jedlik – *Zelovich Kornél* megfogalmazásában – az elektrotechnika magyar úttörője.

Jedlik egész munkásságának hozzáértő bemutatására két bencés szerzetes vállalkozott. *Holenda Barnabás* pannonhalmi fizikatanár különböző folyóiratokban közölt tanulmányait *Ferenczy Viktor* győri fizikatanár tanulmányai követték. Utóbbi dolgozta fel a legnagyobb részletességgel Jedlik hagyatékát. A Czuczor Gergely Katolikus Gimnázium évkönyveiben 1936 és 1939 között megjelent vaskos tanulmányokat később könyvalakban is kiadták. Ma már nagyon kevés helyen található meg, jó lenne újra kiadni, vagy CD-ROM-on hozzáférhetővé tenni őket.

Ne szépítsük a dolgot: a Magyar Tudományos Akadémiának nem sok köze volt Jedlik "feltámadásához", az akadémikus Jedlik emlékét is csak a Szt. Benedek rend tartotta életben. ők javasolták. hogy az 1945-ben megnyitott csepeli bencés gimnázium Jedlik Ányos nevét vegye fel.

"Az igazak örökké élnek"

Az elmúlt ötven évben elsősorban technika-történeti vonatkozásban emlékeztek meg Jedlik munkásságáról, legtöbbször az ismeretterjesztő és az ifjúsági irodalomban, (*Vajda Pál*, *Horváth Árpád*). Az egyetlen nagyobb szabású értékelés Holenda Barnabás tollából került be a "Műszaki Nagyjaink" c. könyvbe, 1967-ben. Ez az az időszak, amikor a Dictionary of Scientific Biography készült C. Gillispie szerkesztésében az Egyesült Államokban. *Jáki Szaniszló* említi meg az 1993-ban megalakult Jedlik Ányos Társaságot bemutató kis füzet

előszavában, hogy ebből a 16 kötetes óriási életrajzi lexikonból hiányzik Jedlik Ányos neve. Pedig "ezt a nagy munkát úgy szerkesztették meg Amerikában, hogy minden ország tudományos akadémiáját bevonták abba, tájékoztatást kérve az egyes országoktól azok jelentős múltbeli tudósgárdáját illetően. Érdemes lenne megtalálni, hogy miféle válaszlevél ment akkor erre a megkeresésre Budapestről New Yorkba..."

1975-ben volt a Magyar Tudományos Akadémia 150 éves. Az évfordulóra kiadott nagy lélegzetű tanulmánykötetben Jedlik Ányosról az Akadémia 1849 és 1867 közötti működését tárgyaló részben, a Műszaki és agrártudományok c. fejezetben olvashatunk 25-30 sort. A szakmai pontatlanságoktól sem mentes szöveg végső konklúziója:

"Mi sem jellemzőbb az abszolutizmus korának műszaki stagnálására, mint Jedlik találmányainak szomorú sorsa, ipari megvalósításuk sorozatos megghiúsulása, s a feltaláló elkedvetlenedése."

Ami az elkedvetlenedést illeti: Jedliket nem az abszolutizmus kora, hanem az emberi hanyagság és nemtörődomség kedvetlenítette el, amikor összetörték a párizsi kiállításra kiküldött elemeit. Amúgy a fenti időszakban (1849 és 1867 között) dolgozott a műnyelvi bizottmányban, kapott 200 arany akadémiai jutalmat az első magyar nyelvű egyetemi fizikatankönyvéért, előadott az elektromágneses forgásokról a német természetbúvárok számára Bécsben, és egy évig rektora volt a tudományegyetemnek. Ezekről már nincs szó az ünnepi kiadványban. Mint ahogy nem szerepel a neve az 1849 előtti és az 1867 utáni időszakokban sem.

Pedig 1873-ban Jedlik az Akadémia tiszteletbeli tagja lett, s hogy tudományos érdeklődése mennyire eleven, alkotókészsége mennyire friss volt még akkor is, arra álljon itt a következő két példa:

1. "Az 1872/73 tanév utáni szünnapok alatt tett kutatásaim eredményei" címmel több oldalas emlékeztetőt készített magának arról, hogy mivel foglalkozott nyáron. Ebben a 13. pontban szerepel egy újabb egyszarki villamindító készülék terve.

2. Bell 1876-ban találta fel a telefont. Jedlik hagyatékában van egy négyoldalas kézirat, melyben a telefonhallgató működésének javítására tett javaslatokat. Kérdéseket tett fel és kísérleteket javasolt – izgatta a téma azért is, mert nagyon romlott a hallása. "Nem lesz-e a hang jobban hallható, ha a hangzöngé magasságának megfelelő rezonátor által vezetetik a hallószervbe?" "Miképp módosíthatnák ez eredmény, ha az állandó delez helyett villanydelez volna alkalmazva?" "Minő eredmény nyeretnék, ha a vaslemez helyett egyenletes vastagságú kifeszített hártya használtatnék, melynek közepére kis köralakú vaslemez volna ragasztva?" "A kéznél levő vastagabb vaslemezből vágassék éppen akkora körény, mint a készülékben van, és az ezen vastagabb lemez által pótoltsék avégett, hogy a magasabb hangokat nem fogja-e jobban közleni, mint a vékonyabb."

Tisztelt Egyetemi Úrnak úr!

Magyar Tudományos Akadémia, j. évi december 15-én tartott nagy gyűlésében az 1843-tól 1850-ig megjelent természettudományi magyar munkák közül első rangúnak a "Tisztelt Úr, Súlyos testek természetana" című munkáját ítélvén, az 1852-ki nagy jutalmat 200 aranyban, egy emlékérem kíséretében, a Tisztelt Úrnak rendelte kiadatni, mely képezt a pénztárnok ex özv.eg. kifizetésére utasított is.

Toldy Ferenc hivatalosan értesíti Jedlik Ányost arról, hogy "Súlyos testek természetana" c. munkájával elnyerte az Akadémia 200 arany értékű nagy jutalmát. (Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár Kézirattára BK. 184/I. 1. 5.)

Jedliket – ha nem is mint akadémikust, de mint feltalálót, fizikust – ismerik az emberek. Neve sok fizikakönyvben szerepel Magyarországon. Eötvössel közös szobra van Szegeden a Dóm téren, önálló szobra van Budapesten a Városligetben és Szimón, mai nevén Zemne-n, 1993 óta. Állandó Jedlik-kiállítás van Győrben a Czuczor Gergely gimnáziumban és Budapesten az Elektrotechnikai Múzeumban. Utcák és alapítványok, iskolák és tanulmányi versenyek viselik a nevét. Szimón, a katolikus templom előtt felállított szobrának talpazatára rávésték:

"Az igazak örökké élnek"

Állítólag ez volt kedvenc mondása a magyar tudomány egyik úttörőjének. Emlékezzünk rá a magyar tudományba vetett hittel és szeretettel!